

“ÖZ ƏSƏRİNİ”

Kenan Hacı - “Fironun dəftəri”

yatı fəlakətə kimi süjeti öz ardınca aparır. Əsərdə belə deyim, iki kür hadisə var: materiya hadisəsi, bir də şüur hadisəsi. Mən bura şüuraltı hadisələr də əlavə etdim.

-Yazmağa 2012-ci ildə başladınız. Bəs ne zaman tamamlandı? -

-Əsəri 2015-nin fevralında bitirdim.

-Yazdığınız müddətdə həmin adamları yəni rastlaşdırdınız? -

-Mən kənddən çıxandan sonra o qorubo adamları olaqam idi. Uzun zaman sonra təsadüfən rastlaşdım. Mən həyatı evində yaşayıram. möhür həmin gün həyətdə bir iş çəxməli, usta lazımı idi. Problemi mən dedim, düşünmədən dedim gedək, mən sonun işini həll etdim, son yazıçı adamsan, fiziki işi sənlə deyil. Gəldi və mənə çox böyük küməkəliyi dəydi. Ha illah elədim, zəhməti müqabilində bir qopqə də götürdü. Çox müstəəsir oldum. Həmin vaxt artıq romanı yazıb bitirmişdim...

-Maraqlıdır. Bildirimi ki, siz ondan təsirlənib roman yazmışsınız? -

-Yazı-poza adını oğludumun bildirdi. Amma bu romanı yazdığımın xəbəri yox idi.

-Sənlərdən də bilirdiniz? -

-O vaxtdan rastına çıxmıyab. Bir-iki dəfə kəndə gedəndə soruşaşırdım. “Görmüşəm” deyən olmadı. Bilirsiniz, o, həddən artıq özünü qapalı bir adamdır deyər, heç kəsə ünsiyyət qurmur. Kafeyə, çayxanaya gedən adam da deyil. Adamlardan uzaq qacıq həmişə. Onu həmişə toqozan görürsünüz. Bildiyümü görürə hələ də tək yaşayıb.

-Anladım... Romanı bitirdiniz, lək ne düşündünüz, bəsləyənə ediniz? Yəni yüngüllük müddətində, bəsləyənə ediniz? Romanı tamamlandımsa sizə hansı təsiri yaşadı? -

-Təbii ki, əsərin nəqşəsini qoyandan sonra bir rahatlıq hiss etdim. Amma onun göləcək taleyini bağlı bir maraqlı dövrə başla yır. Yazı prosedimə ümumi məzmun sanki müəlliflə də müqavimət göstərir. Oxucunun diqqəti bir pərdədən digər pərdəyə yənlər və mən düşündüm ki, bu, təbii. Firon həyatım möhür belə yaşayıb. Səliqəsiz, nizam-siz, dəgimə bir həyat. Mən düşümləmiş şükil-də strukturu da zığağ vəklində qorudum, yəni strukturaltı səlqisizliyi qəsdən elədim. Çünki bu, Fironun gindoluydu. Bu səlqisizlik Fironun düzensiz həyatına əsaslanır. Əsəri bitirəndə düşündüm ki, indiyə qədər yazdıklarından on yaxşısını yazdım.

-Kimsə verdiyinizi oxusun deyə? -

-Təbii. Əsəri bir neçə zəvqünə inandığım adamlara oxumaq üçün verdim. Dostların məsləhətinə əsasən, müəyyən dəyişikliklər və əlavələr etdim. Əsəri birinci Səxavət Sahil oxuyub. Mübariz Öron, Ağə Cəfəli oxumuşdu. Səxavət və Ağənən çox faydalı məsləhətləri oldu.

-İlk fikirlər gələndə rəzə qaldınız, yəni əsər əslində həssas bir mövzu üzərindədir, üstəlik sizinlə gizli bağlar var, duyğusuzdurlarmı? -

-Bu, mənəm on az düşündürən məsələdir. Buna pəzə roman da demək olar. Ayrı-ayrı elementlərin vahid mövzu cəvmləsidir. Müxtəlif hissələrdə möntəqə ardıcılığı qorumağa çalışmışam. Təbii, rəziləşdirmə və rəziləşmədiyim mövqəmlər vardı. Əvvəlki fikrimə qayıdaram ki, burda mən həyatı, həm yoxam, otuz faiz təkəyüvü oynulduram, hardasa əlli faiz o adaman həyatıdır, özüm də bəzi səyllər var. Mən bunları birləşdirdim. İndi oxuyanda heç özüm də bilirməyən ki, bu həyatı mən yaşamışam, ya Firon.

-Bu, həm də on doğma mətdir... -

-Fikirlərdən sonra redaktə etdinizmi? Ya ələcə verdiniz çəpə? -

-Müəllif redaktəsi təbii ki, oldu. Düzəliş

və əlavələr etdim və yenidən oxudum. Sonra çapna qorər verdim.

-Ya “Yazı”da çəp olundu.

-“Yazı”da redaktəsiz çəp olundu. Çünki Adəm müəllim mənə çox tələsdirdi, Amma kitab kimi çəpəndə xeyli dəyişikliklər olmuşdu.

-Yadımdadır, o zaman bu barədə danışmışdınız, deməyiniz ki, redaktəyə qayıtmaq sizin üçün çətindir... -

-Ho, düzür. Mən əvvəlki nəsr əsərlərimi, istər həkəyə olsun, istər povest, roman, bərbəsa, birməfəşə yazmışam. “Rəqəsa” də yarıncıq qalmışdı. sonra onu da yazdım, amma düzəlişlər etmədim. Bu əsərə belə əyri diqqət ayırmadım da onun əvvəlki məntərdən tam fərqli bir məntə ortaya qoymaq istəyirdim irəli gəirdi. Çünki bu əsərdə funksiyaların məkəna proyeksiya olunması, məkənlərin nəyisə simvolizə etməsi, iç möləqlərdən danışq forməsindən fərqlənəməsi və eyni zamanda şifahi nitqə bənzəməsi üçün həddən artıq diqqətli olmaq lazımdır. İndi burda kartları tam açmaq istəyirəm. Umberto Eko ki “Gənc romançının etrafları” kitabında yazır ki, yazıçılar öz əsərlərinin şərhini verməməlidirlər. Məntə tonbl bir məşğur və öz işinin bir hissəsini oxucularının gərməsinə istəyir. Böyük semiotik həmə də onu küsüvü rəspərləyər ki, müəllif mütləq müəyyən rəspərləri məxfi saxlamalıdır. Biz çəp vaxt oxucu üçün düşünməyə heç ne saxlamıyıq, özümüz yazıb özümüz də izahını veririk. Düşünürəm ki, bəlo olmalıdır.

-Mən bu romandakı əynənə sevdim, o güzgü deyil, şüşədir, bərbəsa o biri üzü göstərir.

-Ho, bu da maraqlı yozumdur.

-Əsərdə Fironun tələblik həyatının, iş həyatının, üstündən tələsik keçili. Heç iş adəmi kimi də tam deyil. Gərəksiz hesab etməlisiz, ya ələ əsas məşğul dība, uşaqlıqda yatan zədəni göstərməkdə? Həmin zədərimi onə xilas olmağa qoymayan? -

-Firon psixoloji travmalar almış adəmdir. Bir növ, böyük oxumasın. Dostoyevskinin “Yemiyetmə”sindəki Arkadi Dəqləqurkiyə bənzər bir adəmdir. Bir əz də adəmdə xarakteristik var, iradə zəifliyi var. Arkadi kimi Rəstəlidə olmaq istəyir. Varlanma əhərisə onun içindəki mənəvi irtərlərən də bildirir. Amma sonra mənəvi tonizləmə dövrə başla yır. Onda da artıq gəriyyə dömləmiş olmaayan bir çöküş başla yır. Sizin sadəlləgiz, tələbliklə, iş həyatıyla bağlı itədlərən yazəyadım, çəp iri həcmli bir əsər ortaya çıxacaqdı. Həmə də qəbrəntəməyə bu həqdə çəp də danışmışam. O, daha çəp həyatının qarənliq rəfərlərindən mənə ağıah etməyirdi. Mən bilərəkdən daha çəp buna gəddim.

-Elə görünür ki, hər şey məddi çöküşdən sonra başla yır. Amma yarıqlı bir sizə var romanda, bu həmə də kimsəsizlikdir. Adəm kəkdən kimsəsizdir, məddi çəp bu nə yerini doldura bilər. Yəni zədə öz işini gərməkdədir... -

-Elə on böyük mənəvi zəddə onun təkliyi-dir. Bütən gələcək həyatım zəhorəyən də budur. O, sanki varlanmaqla öz mönini təsdiq etmək istəyir. Bu da əlməmr.

-Bu romanı yazdığınız zaman içində olduğunuz mənəvi çöküş vardımm? Nəçəydi ruh halınız? -

-Mən bu mənəvi çöküşü hardasa 10-15 il bundan öncə yaşamışdım. Amma şükür ki, tələyim Fironun tələyi kimi olmadı. Daxilə çəp rəhəz-zəntəmədə yazımdı bu əsər. Bu rəhəlləq də mənə əsan başə gəlmədi. Çəp böyük ağırlar, məhrumiyətlər və irtəbri bir döyüm mönə xilas idi. Amma xilas olmağa də bilirdim. Ümid, iradə və inam.

-Roman sızə ələvə güc də verdimm? -

-Səzsiz. Bu romandan sonra sanki üzərindəki ağırlıq xeyli azaldı. Bir yük itdi mə-

nim üstümdə, onu üzərindən atdım. Mən buna qədər bir neçə roman yazmışdım, amma düşündürdüm ki, mənə tam ifadə edənlər mənə deyil.

-Amma “Fironun dəftəri”ndə demək istədiyümü dəyər bildirmişəm. Nə dərcədə dəyər bildirmişəm, bunu sizlər daha yaxşı bilirsiniz.

-Deyəsən kitab halında çəpü üroyinçəyə olma yib. Yəni, kitabın tərtibatı, dizaynı qəpə etməyib. Əslində mən də gördüm, düşündüm ki, bəlo olmalıydı... -

-Ho, məddi imkansızlıq üzündən üroyim istəyən soviyyədə çıxmadı. Həmə də ezi-i tərəqlə çıxdı. Satışda da yoxdur. Bu əsər öz oxucusuna çatmayıb hələ ki. Oxuyanlar da “Yazı”dan oxuyublar.

-İnənə bilirməm ki, üzəndə olan nəsiyyətlərdən heç biri sizin izləyə etimad göstərməyib... -

-Mənətim ki romanımı Şəhəz Xudəoğlu təmənəməz çəp edib. Şərlər kitabımı “Xan” nəsiyyəti öz hesabına çəp etdi. Bunu da çəp edərdəkdilər. Amma mən tələsdim, notisiyə də bəlo oldu.

-Anladım. Amma təkrar çəp etmək olar, çəp adəm onsuz da kitabdan zəborsizdir. Mən bəlo ilk əşidəndə çəp qalmışdım ki, necə ələ gərməmişəm? -

-İndi insənlər kitabdan daha çəp başə qəyər düşündürd. Buna gərə də bəlo həkə kitabın təkrar çəpə həqdə düşündürm.

-Kənan bəy, romana təndi mənəbisəti necə oldu? -

-Hədiyyə xənəm, təndiçilər axi romanı oxumayıb. Bircə Ülvi Babəsu oxumuşdu, o da çəp gənəş bir yazı yazdı. Ondan sonra da çəp maraqlandıqlar. İndi də mənəndə soruşurlar. Müəyyən dostlara təqdım etmişəm. Açıq, çəp istərdim oxuyub fikr bildirsinlər. Mənim üçün təndim mənəbisəti çəp vacibdir. Özlürüm bu mətdə güclü və gücsüz tələrlərimin bilmək istəyirəm.

-Niyə düşündürsünüz ki, oxuyublayır? -

-Roman kitab forməsində təqdım olunmadı. Jurnal da çəp adəm tapə bilər.

-Anladım.

-Kimsənsə romən həqdə yazı yazmağı xəhiş etmək də mönən xarakterik yazıdır.

-Bəlkə də “Azərbaycan” jurnalı daha uyğun olardı, hələ kitabdan da. Oxuyun, mən gərəm şahidə oldum ki, “Azərbaycan” da çəpən mötlər diqqət çəkər, izləyər. Siz izləyən mənim kəkəyimi orəyən həqdə yazmışsınız.

-Ho, mənə bu barədə çəp deyildi ki, bunu niyə “Azərbaycan” jurnalına təqdım etməyiniz? İntiqam müəllim də hər dəfə gərəndə deyir biza yaz qır. İndi bu bəlo əlandı. “Yazı” da çəpə pəşmən deyiləm. O dərgi də ədəbiyyatı xidmət edən bir dərgidir.

-Yəni bu, bir baxımdan da “Yazı”ya dost jəstidir.

-Əlbəttə.

-Abi, taməm şəxə adəm kimi, Fironla hərətərdə rəziləşməyən, hərətərdə rəziləşməyirsiniz? Yəni, Firon nəyi dəz edib, nəyi dəz etməyib? -

-Məsində Fironun öz uşaqlığıyla rəziləşməsinə xatırlırsınız? Sonradən o balaca uşağ onun gözünə gürmür. O, gərəkə o uşağ diqqət göstərməyib, onunla rəziləşməyib. O uşağ onun dünəyəsini təmiz, işıqlı bir parçəsaydı. O işığın ardınca düşüb gətəyirdi, xilas olə bilirdi.

-Gəç deyildimm?

-Onda heç olmasa, uqurumun kənarımdaydı, uqurumə yazırlanmamışdım. Uqurumun kənarında o uşağ onun xilas etmək əzmi gəlmişdi.

-Sizə, bunun xilas orda bir “sehrli ələ” ehtiyac yoxuydumm?

-Bəyaz dedim, əbrəz sanki müəlliflə müqəvəmə göstərdi. Özü xilas ələmə istəmədi. Mənovi kətaris baş verdi, amma bu, hər şey itirildən sonra oldu.

-Kənan bəy, hansı səbəbdən “Fironun dəftəri” romanı haqqında sərbətlənməyinizi istədiyiniz? -

-Əvvəla, ona gərə ki, bu romanı on uqurub mönini sayıram. Bu əsərin ideyası, mətləbin ifadə forməsi həqdə uzun müddət düşüncümə, Məsələn, “Yağ kimi”də, “Rəqəsa”da hər şey əzli qətdir. Bunlar sərbətləndirə sərbətləndirə yazılıb. Amma “Fironun dəftəri”ndə pəstə də var, fəşləkdən də istifadə olundu. Həmə də ona gərə bu əsər həqdə danışmaq istəyirdim ki, müəyyən səbəblər üzündən roman çəp əz sayda çəp olundu... Əsəri çəp əz adəm oxuyub. Gözəndə uzay qalıb...

-Başlağında bunu soruşmaq istəyirdim. Mətlərinizə nə dərcədə həssasınız? -

-Nə dərcədə lazımdırsa, o qədər. Amma yazıb bitirdikdən, əsər çəp olundandan sonra o əsərin sonrakı taleyi həqdə qəp düşündürəm.

-Mən bu romanı oxuyanda ilk düşüncüm yəni bu oldu ki, bir anda yazılmas istəyirdim, oturub yazılma yib, uzun zaman ələ bəz dərüb, bəlkə də sizi narahət edib, “yaz” deyib... Romanın ideyası nə zaman, nədəndə doğub? Yəni yazıya köçünə... -

-Çəp dəyər müsəhəbidir. Mən bunu 2012-ci ildə yazmağa başladım. O zaman Kulis əz də çəlişirdim. Düşündürdüm ki, qəsa müddətə yazıb bitirəcəyəm. Araya xəstəlik düşdü, sonra çəp ciddi problemlər yaşadım. İndi romanı yazılma prosediməki qeydlərimə baxıram. Orda bəlo bir qəyər var: “Vaxtım təmə bu əsərə ayırə bilmədim”. Bu qəyər əsəri təməmələyərən yazmışam. Roman həcmi əz olmasa da, uzun fəsilələrlə yazılıb. Mən kəndə yaşayanda hər gün şəhərə elektrək qatarında gəldim. Eyni vaxtda, eyni yerdə oturan və tamənən əzünə qəpənəmiş bir adəm diqqətimə çəkdi. Bir gün gətib onunla əzbətə oturdum və bəloqə təməlişməyə başladım. Bu adəmlə ünsiyyət qəmləşmə əvvəl çəp oldu. Amma bir neçə gündən sonra onun bəlo deyək, “buzu oriməyə” başladım. Tələyimizdəki oxşarlıq mönə hərəyə gətirdi. Təbii ki, əzi fərqlər vardı. Amma eyni tramvayla bəzəbər həmə də eyni həyə mərsəntəndə gərdimmiş Tələyimin yolları eyni yerlərdən keçir. Bu, mənə çəp maraqlı gəldi və onun haqqında bir həkəy yazmaq düşündürdüm. Amma hardən, necə başla yəçəyənə bilirdim. Firon adı mənimsənən bu mövzuya bir çəpə oldu. Bir gün qəntəşlədə yaşayən dostumla rəstəşdım, hələ əhval tutduq. Bu oğlan doğulanda valdelyəndə ona “Firon” adını qoymuşdurlar, məktəbdə oxuyanda da həmişə adına gərə ləğ məktəbinə çəvirlirdi. Adəm adına gərə əməlli-bəz əziyət çəkirdi. Sonra öyərtdim ki, pasport ələndə adımı dəyişdirir. Bu dətəl bəyindəm şimşək kimi çaxdı. Firon! Elə həmin gün mönə yazılmağa başladım. Burda möqsəd Misir Ələhənnən həyatını dekonstruksiya etmək deyil. Qətiyyəyən! Amma oxucu istər-istəməz Misir Fironun həqdə də düşüner. Hər bir mötədə oxucu versiyası da olur. Çəp vaxt müəllifin heç düşünmədiyə məqəmlər oxucunun əgəlinə gəlir. Bizim dilimizdə bəlo bir ifadə var: flankos fironuq edirdi, gərəndüz əxiri nə oldu? Dəhə çəp bu müstəyivə proyeksiya olundu. Bəlo deyək, əz adəmdən bir adəm yaratmışam.

-Bu əsərdəki Firon həmin mönəm, həmin mönə deyiləm. Qətdə təniş olduğum adəməm hə-

DANIŞDIR"

-Əslində, pul və qadın yox, xarakterindəki naqislik, həyatdakı zədə, natamamlıq kompleks və ən əsası, düşüycü mühit onu bataqlığa çəkir. Firon zədələnmiş məninə, tapdalanmış qürurunu bərpa etmək istəyirdi. Sadəcə, vasitəni düzgün seçməmişdi. Fironu sevməyən adam əsərdən bir epizod kimi keçir. Fironun sevgisi fədakarlıqdan məhrumdur.

-Firona qarşı amansızlıq etdiyinizi düşünürəm... Əsərdə müəllif yoxdur, hətta sizi xatırladın yerləri də sanki Firon yaradıb. Həlbəki əsər yazmaqda əl öz dilə yazılıb. Amma amansızlıq bütün cəlləqləyilə üzdür və bunun adı mənim üçün, əvvəl də dediyim kimi - *təklidir*.

-Əslində, mən onun təklimi çoxpənli aspektdə işləmək istəyirdim. Əhrz şüurlu həkimin göstərişi ilə hərəkət edir.

-Sizin mətnə müdaxilə etməyəniz elə

həyatından götürüldü. Fironun özü də öz həyatıyla bağlı çox acınacaqlı şeylər danışmışdı. Mənim onları yazmaqda sadəcə, gücüm çatmadı.

-Romanda səfil qoca var... O da ağaça-yuxarı eyni travmanı yaşayıb...

-Ha, var. Yazar dostlarla gəcə vaxtı kafedən çıxdırdı. Həmin qoca qarşımızı kəsdi. O detal əsərə daha etmişəm. Amma o qocayla həmin söhbət yox, başqa söhbət olmuşdu. Mən onun əsərin süjetinə uyğunlaşdırırdım. O söhbət təxəyyül məhsuludur...

-Romanda iki məqsəd görünür, Fironun sahib olmaq istəyi iki şey - pul və qadın. Oxuyanda görürük ki, əslində Firon jurnalist kimi uğursuz deyilmiş, hörməti də varmı. Lakin yəni də bu iki səbəb onun çəkib bataqlığa aparır.

-Ha, axı qadın da, pul da vəzəçiləməzdir...

-Müəllif, daha doğrusu, əsəri nəql edən də deyir ki, Firon sanki mənim həyatımı yazıb... Maraqlıdır, deyək ki, qoca sevdii qızın ailəsinə gicüni sübut etmək istəyirdi, bəs Firon? O kimo na sübut etmək istəyirdi? Sevdii qız tərəfindən radd cavabı almıyab. Bir baxımdan təklivinə, uşaqlıq komplekslərinə qalib gəlib. Böli bir mərtəbəyə çatıb, hörməti işi var. Niyə təmizlənməyib, olduqca yerdən, mənavi mərtəbədən qat-qat aşağıya can atır, ondakı bu pul və qadın arzusu nədir? Bu adam kimdir? Fironun bacarıb əldə etdiyi təhsil sənisi, sonra uğurlu iş yüksəlişi, qazandığı hörmət, içində sıxıldığı mühitdən xilas olması onun yaralarımı sarmalı deyildimi? Niyə o bu qədər ziddiyyətli, doğrudanmı uşaq vaxtı geyindiyi yamaqlı, köhnə paltar, qoca və günəşsiz, zəhmətkeş, bir baxımdan bəd-bəxt anə-natə onun bu qədər yıxandırmışdı? Firon kimi qonay bilmədi? Müəllif bu baxımdan kimi qonay?

-Əslində, pul və qadın yox, xarakterindəki naqislik, həyatdakı zədə, natamamlıq kompleks və ən əsası, düşüycü mühit onu bataqlığa çəkir. Firon zədələnmiş məninə, tapdalanmış qürurunu bərpa etmək istəyirdi. Sadəcə, vasitəni düzgün seçməmişdi. Fironu sevməyən adam əsərdən bir epizod kimi keçir. Fironun sevgisi fədakarlıqdan məhrumdur.

Bilirsiniz, Firon o mənası keyfiyyətlərdən məhrumdur. O, istəyir yaxşı yaşasın, varlınsın. Uşaqlıqda onun aşağılayan, alqaldan, təhqir edən adamları olmuş. Daxilindəki bir baxımdan qənaqları. Müəyyən monada inteqrasiya ala da bilər.

-Amma onun alqaldan kəskin hadisələr yoxdur, ətrafında eyni həyatı yaşayan onlarla həmyaşıdı var. Firon onlardan kifayət qədər fərqlənə bilib. Və düşünməli olursan, istəyirlənsə haqq qazandırdı, lakin görürsən ki, bu naqisliklərə haqq qazandırdıqca mümkün deyil.

-Əlbəttə, söhbətimizin əvvəlində də dediyim kimi təklilik, müdafiəsiz qalmaq, üstünlük kasıblıq, bunlar hamısını onun uşaqlığını yaralayan detallardır.

-Yəni, o yaralar varsa da belə, sağalması mümkünür, çünki bunun sonrasındadır çaldığı bir yer, yəni də buənünə yelini, uşurlu işni atıb özünü məhv edir... Ya-

ni o dərinədəki ocaq sönmür. Yəni də eyni səbəb gəlib ağla - təklilik. Bunun səbəbi insanlar ola bilməzi, insanın və doğru olmayan insanın, hər? Çünki fərdlər bir baxımdan da müəyyən yerdən sonra təklilə bəd-bəxt ola bilməz, sanki mütləq insanlar gərəkdir. Lakin əsərdə biz o insanları gürürürük...

-Yox, o hər şeydə təkliləmədir. Qərarlarını özü verir, işindən özü gedir, biznes qurur, kifayət qədər varlıdır. Sadəcə, qudurluqluq, bəd-xəclilik, eys-ışrat ucubattından olımda olurlar, aldığı torpaq səhəsi, obyektleri bir-bir əlindən çıxır. İnsanların burada heç bir rolu yoxdur, yalnız özü gühənkardır. Qəhrəmanımız özü də bu haqla çox az danışmışdı. O, daha çox həyatının qarışıq tərəflərindən məni ağah etmək istəyirdi.

-Yəni, hər şey başlanğıca haqlı və sadə görünürdü, lakin pul gəldikcə xarakter içindəki canavarı çıxardı. Səzi. Bunu təklilə "təkliləşmə" deyil, həm də özbaşınalıq...

-Tam doğrudur. Çox maraqlı detallar var, lakin adın həyatının o məqamlarını anlamaq ehtiyacı duyurdu ki, bunlar ona daha çox əzab verirdi. Mən bütün bunları daha qənaq göstərmə bilmədim, əsərin Fironun həyatda aradığı-mışım, haqqında məlumatlar toplamışdım, o qədər naqisliklərlə dolu bir yüksəliş və çöküş vardi ki, bunlar əsərə gətirmək həm ağır, həm də müəyyən monada baş ağrısa olacaqdı... Romanda olmayan şeylər, yəni... mən onun lakin sadəcə, yaza bilməzdim. Xüsusən də onun sevgi həyatıyla bağlı. Etik həmişə emirov.

-Romanda əslində, real insanlara aid olan haqlıqlardan istifadə edilib. Qatarda qarşılaşdıqca adam, həmsənə ki, əsərdə ona ikinci adəmin, adəmin narazı adəmin adını verməmişiz, üstünlük onun da həyatından detallar daxil etmişiz. Epizod kimi keçsə də səfil qonayın sağ həkəyası var. Mətnə müəllifin dərş görüldüyünü dediyi keçmiş yaşantılardan istifadə edilib. Yuxarıda əzizimiz də qeyd etmişiz, bu üç, dörd, bəlkə da daha çox həyatı elə qənaq etmişiz, elə qarşıdır bütöv bəlnə gətirmişiz ki, indi istəməziz də ayıra bilməmişiz... Lakin gizli bir qənaq var - müəllif məğlub deyil, bunu məğlub adəmin həkəyasını qarşıdır göstərir, "bela də ola bilər, lakin olmadı"-deyərək.

-Yazıqlar müəyyən monada alın yazısını redaktə edənldir. Mən də istədim bir ömrün təklilə redaktə edim. Biz bəlkə də Yaradandan işinə müdaxilə edirik, amma bir haqlıq də var ki, Tanrı özü-nün yaratacaq qədərini ancaq və ancaq sənət adamlarına bəxş edib. Təxmin və gümanlar haqlıqçı dəyişir. Amma heç də kimsə ibrot dərsi vermək üçün deyil bəzə. Səhvlar kifayətlədir, insan bir ömür boyu səhvələrindən öyrənir. Yəni bir səhv... Bu heç də demək deyil ki, səhv ədalətə soliv bərxəmsəlin. Bir səhv ardınca o biri soliv gətirməməlidir. İnsan həyatını konkret bir resepti yoxdur ki, sən mütləq bu qaydalarla yaşayəsəlin. İnsanı instinktləri idarə edir, sadəcə, həyatının məqsədini özü-nün üçün aydınlaşdırəsəlin. Firon həyatı boyu haqləna-haqləna qaldı və sonda bir yazıcının ümidinə qaldı. Mən özüm də, biografiyada müəyyən şeylərin tamamilə silinməsinə istərdim. Ancaq bu, mümkünürmü?

-Kənan bəy, romana haqlıq barədə kiçik Çin əfsanəsi ilə bəxşəməmişiz. Əsərdə Firon ölüb. Lakin bir "sənədi" var, sənətdə no haqlıq, no da yalandır. İstəyirəm bu barədə danışsınız. Əfsanə nəvi israrlıyır? Nəyin şifətdirsən, sizin, Fironun, televizi, ya sənətdə? Əsər boyuncə sürreal təsvirlər var, üstəlik yuxular-təzə yuxular "görürük". Cəhənnəmin təsviri...

-Mən heç özüm də daqlıq bilmərim Firon ölüb, ya hələ də yazsımın sürdürür. Oxucuların birini romanı oxuyandan sonra məndən soruşdu ki, Firon axırda ölmü? Dedim cavabımı özümiz təpib. Bir qədər düşündü və axırda de-

di ki, yox, ölməyib. Mən o xanım oxucumun inamını qıra bilmədim, dedim, bəzə də tapırsan. Firon ölmür. Dedim və özüm də buna sıd-ğırəkənd inandım. Yuxular bir növ, rical xarakterli dəşyər. Bu sualı oxucumun əhdosinə buraxıram. Gəlin, hər şeyi açmağ... Firon haqlıqçı açıq formada nəqlir. İndiyəncə heç bir əsərimdə yuxudan istifadə etməmişəm. Amma burda mövzu tələb edir, ideyanın açılması üçün vacib idi.

-Hardansa harayasa qayıdış... Bunu oxucuya buraxmışınız. Yəni, oxucu özü-özünü daha yaxın məzmunu seçsin, ölməz qənaq var, ya yoxdur, çöküş var, ya yoxdur, haqlıqçı var, ya yoxdur... Və beləliklə, romanın sonluğə açıq qalhb...

-Haqlıqçı isə o əfsanədə deyildiyi kimi, çox eysbəcədir. Bəli, monca, bu suallara oxucu cavab təpəmlədir.

-Kənan Hacıdan soruşmaq istəyirəm, ümmüklədə bu romana oxucuya qatdır-maq istədiyiniz məsəjad nedir?

-İnsan bu qədər zoif və irdəsiz olma-madılır. İnsan bütün hallarda güclü olmalıdır. Ömrü təklilə ixtiyarına buraxmaq, ona uduz-maq olmaz! Tənhəliqun yox ha, təkliləyin. İnsan təklirsə, bu təklilə onun gücünə çevriləmədir, gücəzlüyünə yox. Təklilədən də güc əhb ya-gəməz və "çoxalmaq" mümkündür. Nəco ki, bəndətim bunu bacardı...

-Üzə çıxarıbınız bütün mətlərinizə az-xəq bələd oxucu kimi soruşsəm - Kənan Hacı niyə yazır?

-Yazıqlı olmaq üçün həm də insanın təle-yi olmalıdır. Mütləq yaralı yəni olmalıdır. Xəq-rəkət adəmin qənaq ovutmaq üğündü, yazsən ki, bəlxəxt olubduğunu unudasan. Bu monada ədə-biyyat bəd-xəxtlərdən içün çox məltəməm təsədir. Səhbət istədiyini bəd-xəxtlərdən istədir. On-lar şənisi adamlardır.

-Səhbətimizin əmənasinə uyğun olaraq qənaq dostlarımızdan soruşduq ki, hansı məntizni daha uğurlu hesab edirlər, "Yağ kimi", "Yaddaş kərti", "Qırmız qan" və "Fironun dəftəri"ni dedilər. Hətta Saxavət Sahil israr edir ki, "Yağ kimi" əsərlə-rinin içində ən uğurlusundur.

-Ha, Saxavət səhbətlərimizdə bunu mənə bir nəcə dəfə deyib.Ülvi Babasov "Fironun dəftəri"ni ən uğurlu mənim hesab edir. Zahir Əzəmət "Roqqasə" haqqında yüksək fikirdə olduğunu deyəndi. İqlar Fohmi "Yaddaş kərti"ni çox bəyənmişdi. "Yağ kimi" bir az ən-qənaqndə ədəbiyyata yaxın mətlədir, bir az da mənzəli, ironik üslubda yazılıb. Bu romanı çox sürətlə və cəmi üç ay yazdım. Yazı prosesi-də özüm də ləzzət aldım. Tragikomik olva-təlik çöxdür bu əsərdə. Həm də orda bizim nəslin təle-yi var. Buna gərə çoxuna maraqlı bəyidi. "Qənan" nəşriyyatının "Ən yeni ədə-biyyat" seriyəsində çıxdı. Boyonənanə də sağ olsunlar. Başqa no dəyö bilmərim?

-Kənan bəy, siz xeyli yorducq, gözəl söhbət və səbriniz için təşəkkür edirəm. Ümidvaram, romanda gözümdəndən qənaq məqamlar çox olmaqdır.

-Əsər çox diqqətlə oxumusunuz. Zəmin-nəmə, səhbətimiz də pis ətləmədi. Minnətda-rım.

Səhbətimiz
Hədiyyə ŞƏFAQƏT

gözəldir ki, mən oxuduqca bunu düşünürəm. Qətiyyənlə narahət olmadım ki, bax, burada müəllif, üstünlük iki müəllif üst-üstədir. Hədisəyə niyə qarşıb?

-Dünyəyə niyə qarşıb? Mən haqləmə-də heç nəyə müdaxilə etməmişəm. Hədisələri müəllif yox, Firon nəql edir. Hətta bəzə yerlərdə əl onun danışdığı kimi də yazmışam.

-Ha, diqqətim çəkdi, daha anasının, atasının, həm-kəndlilərinin dillə. Baş yəni hədisələri bütün çirkinliyi və cəlləqləyilə, bəzədilmişim, daha bəxən oxucunu iyrəndirəcək, lakin əsərdən qonmayacaq in-cə bir üslula qatdırılıb.

-Bu, həyatın özüdür. Ondən də iyrənə bə-lərk, lakin heç yərə qənaq gədemərik...

-Romanda Qarabağ probleminə işarə edilib. Məharibədə yaralanıb qayıdan əşqər məninin sinif yoldaşım idi. Mən özüm hərbi xid-mətdə olmuşam və özü də Naxçevəndə, sər-həddə xidmət keçmişəm. Onda anam Bakıda xəstə vəziyyətdə təkl qalmışdı.

-Bir yerdə isə xəstə atanım təsviri... So-yuqcaqlı səhənlərdir, amma çox toxunur, yandırır hətta... Anasının başının altından pulu çəkib aparması... Aldıdım pul alməs... Övlada yarəməyən şeylər... Bunları Firon-dən eşitməmişiz, ya həyatda qarşılaşdıqca hədisələri, müəlliflərdən bir yərə toplanıb?

-Bu detallar tənaim başqa bir dostumun